

**SPRAWOZDANIE Z GMINNEGO PROGRAMU
OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA ŁOWICZA
NA LATA 2020 - 2023
ZA LATA 2020 - 2021**

*Sporządził:
Inspektor Wydziału Spraw Komunalnych
Urzędu Miejskiego w Łowiczu*

Piotr Kosiorek

Łowicz, październik 2023 r.

Spis treści:

1. Podstawa prawna wykonania sprawozdania.....	3
2. Cel i zakres opracowania.....	4
3. Okres czasowy obejmujący sprawozdanie.....	4
4. Realizacja celów, kierunków i działań wskazanych w Programie.....	4
5. Obiekty i obszary reprezentatywne na terenie Miasta Łowicza.....	48
6. Środki finansowe uzyskane na realizację Programu.....	48
7. Podsumowanie.....	50

1. Podstawa prawna wykonania sprawozdania

Aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.). Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Powyzsza ustawa naklada na Burmistrza sporzadzenie na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami ma na celu, w szczególności:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 2) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 3) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 5) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 6) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Wywiązując się ustawowego obowiązku, Rada Miejska w Łowiczu Uchwałą Nr XXIII/202/2020 z dnia 28 maja 2020 roku przyjęła „Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Łowicza na lata 2020 – 2023”.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.) z realizacji programu Burmistrz sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Cel i zakres opracowania

Celem opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Łowicza na lata 2020-2023 jest dążenie do poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego, a przez to zachowanie piękna krajobrazu kulturowego. Program ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe Miasta Łowicza. Wskazane w Programie działania są skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Głównymi odbiorcami niniejszego dokumentu są mieszkańcy Miasta, którzy bezpośrednio odczuwają efekty jego wdrażania. Poprzez działania edukacyjne, realizacja Programu może budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości oraz zacieśnia procesy integracyjne w społeczności lokalnej.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Łowicza na lata 2020-2023 wytycza kierunki działań i na tej podstawie określa poszczególne zadania do realizacji w ramach tego Programu.

Głównym celem niniejszego sprawozdania jest analiza i ocena realizacji celów i działań zapisanych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Łowicza na lata 2020 – 2023. Zamierzeniem opracowywanego sprawozdania jest ponadto zestawienie działań na rzecz zachowania i ochrony cennego dziedzictwa kulturowego oraz kreowania wartości i walorów miasta Łowicza. W tym celu dokonano opisu kierunków działań oraz zadań ujętych w Programie.

3. Okres czasowy obejmujący sprawozdanie

Sprawozdanie z Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Łowicza na lata 2020 – 2023 obejmuje okres sprawozdawczy za lata 2020 - 2021.

4. Realizacja priorytetów, kierunków działań i zadań wskazanych w Programie

Celem podjęcia wieloletnich i kompleksowych działań jest poprawa stanu obiektów zabytkowych, ale także ochrona dziedzictwa kulturowego i budowanie tożsamości regionalnej, jak również promowanie dotychczasowego dorobku lokalnej społeczności wśród mieszkańców Miasta, ale także wśród turystów odwiedzających Łowicz. Gminny Program Opieki nad

Zabytkami Miasta Łowicza na lata 2020 – 2023 określa następujące priorytety realizacji Programu:

- **Priorytet I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego;**
- **Priorytet II. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego;**
- **Priorytet III. Promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości.**

W ramach powyższych priorytetów wytyczono kierunki działań i na tej podstawie określono poszczególne zadania, których realizację opisano poniżej.

Priorytet I

Ochrona dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno – gospodarczego

Kierunek działań

Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania

Zadania

- *Prowadzenie prac remontowo – konserwatorskich przy obiektach zabytkowych*

Miasto Łowicz

Miasto Łowicz, na podstawie umowy Nr SK/24-W/2020 z dnia 01.07.2020 r. zleciło Panu Jerzemu Michalakowi prowadzącemu działalność gospodarczą pod firmą Jerzy Michalak KAMIENIARSTWO ARTYSTYCZNE z siedzibą w Łowiczu, prace restauratorskie przy pomniku upamiętniającym mieszkańców Ziemi Łowickiej poległych w latach 1831-1921 w boju o wolność i niepodległość Ojczyzny usytuowanym w Łowiczu na Starym Rynku dotyczące kompozycji rzeźbiarskiej (Orzeł w koronie na kuli – wieńczący kompozycję Pomnika Synom Ziemi Łowickiej), według Programu prac restauratorskich (konserwatorskich) oraz według decyzji Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 10.02.2020 r. znak: WUOZ-ZRR.5144.84.209.KS pozwalającej na prowadzenie prac restauratorskich przy pomniku upamiętniającym mieszkańców Ziemi Łowickiej poległych w latach 1831-1921 w boju o wolność i niepodległość Ojczyzny usytuowanym w Łowiczu na Starym Rynku, znajdującym się w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej Starego Rynku w Łowiczu, w postaci wpisu do rejestru zabytków nieruchomych decyzją z dn. 20 maja 1993 r.

pod numerem rejestru: A/993 zawierającej Program prac restauratorskich, zmienionej decyzją Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z dnia 12.03.2020 r. znak: WUOZ-ZRR.5144.84.209.KS.

Opis prac konserwatorskich: po demontażu zinwentaryzowano, oczyszczono oraz wstępnie wzmocniono wszystkie zachowane elementy. Zaprojektowano sposób technicznej integracji całości za pomocą armatury nierdzewnej i z włókna szklanego i wykonano klejenie za pomocą żywicy epoksydowej oraz akrylowej. Na tym etapie, przewidziano sposób montażu kompozycji rzeźbiarskiej, umożliwiając jej ponowny, bezpieczny demontaż. Oczyszczono rzeźbę z nawarstwień luźnych oraz mikrobiologicznych i chemicznych, metodami mechanicznymi i chemicznymi. Wykonano uzupełnienia ubytków materiałem skalnym oraz zaprawą na spoiwie krzemooorganicznym. Wzmocniono strukturę kamienia preparatem krzemooorganicznym (KSE 100). Zaimpregnowano kamień preparatem o działaniu biobójczym (BFA). Uzupełniono impregnację hydrofobizującą (Funcosil WS). Wykonano uzupełnienie unifikacji kolorystycznej, nawiązując do pozostałości poprzednich konserwacji oraz odsłoniętych walorów oraz śladów historii obiektu, w wyniku prac wykonanych podczas obecnej konserwacji. Przygotowano zalecenia dla użytkownika (inwestora, dysponenta), w celu wydłużenia czasu bezpiecznej ekspozycji w warunkach zewnętrznych. Wykonano inwentaryzację 3D, zabezpieczającą formalne i ideowe wartości konserwowanego obiektu w formie cyfrowego archiwum.

Prace wykonano w terminie do 30.10.2020 r. Całkowity koszt prac restauratorskich wyniósł 15 000,00 zł i został sfinansowany z budżetu Miasta Łowicza. Poniżej przedstawiono kompozycję rzeźbiarską po wykonaniu prac konserwatorskich.

Fot. Kompozycja Rzeźbiarska – Orzeł w koronie na kuli – wieńcząca kompozycję Pomnika Synom Ziemi Łowickiej.

Źródło: Dokumentacja Konserwatorska Pomnik Synom Ziemi Łowickiej prace dotyczące kompozycji rzeźbiarskiej; Kamieniarstwo Artystyczne Jerzy Michalak, ul. Mostowa 5a, 99-400 Łowicz; Łowicz VII.2019-X.2020.

Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Łowiczu

Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Łowiczu w latach 2020 – 2021 zrealizował prace remontowo – konserwatorskie przy budynku na ul. Podrzecznej 18 (Nr rejestru 608/172, decyzja z dnia 22.08.1967 r.). Zakres prac obejmował: wymianę stolarki okiennej i drzwi, wzmocnienie ściany w przejeździe budynku, ocieplenie poddasza wraz z remontem elewacji i wymianę pokrycia dachowego. Wartość prac wyniosła 498 426,17 zł i została sfinansowana z budżetu Miasta Łowicza. Odrestaurowany dom przedstawia poniższa fotografia.

Dom przy ul. Podrzecznej 18 (fot. Piotr Kosiorek)

W 2021 r. ZGM w Łowiczu przeprowadził remont pokrycia dachowego na budynku przy ul. Świętojańskiej 2 (fotografia poniżej). Wartość prac wyniosła 79 194,24 zł i została sfinansowana z budżetu Miasta Łowicza.

Dom przy ul. Świętojańskiej 2 (fot. Piotr Kosiorek)

Łowicki Ośrodek Kultury w Łowiczu

Łowicki Ośrodek Kultury w Łowiczu w 2021 r. przeprowadził modernizację elewacji frontowej budynku przy ul. Podrzecznej 20 (obiektu wpisanego do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Łowicza). Zakres prac obejmował: uzupełnienie tynków i gzymsów, malowanie stolarki okiennej i drzwi, malowanie balkonów, malowanie całej ściany frontowej. Wartość prac wyniosła 103 320,00 zł i została sfinansowana w 70% z Europa Cinemas, 30% stanowiła dotacja z Urzędu Miejskiego w Łowiczu. Odrestaurowany budynek przedstawia poniższa fotografia.

Budynek przy ul. Podrzecznej 18 (fot. Piotr Kosiorek)

Powiat Łowicki

Powiat Łowicki w 2020 r. prowadził roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa łódzkiego, tj. zabytkowego spichlerza wpisanego do rejestru pod nazwą magazyn zbożowy. Zakres robót obejmował wymianę stolarki zewnętrznej. Środki zostały pozyskane z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w ramach dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa łódzkiego. Wartość robót wyniosła

225 000,00 zł, w tym dofinansowanie z Urzędu Marszałkowskiego – 75 000,00 zł, pozostałe środki stanowił wkład własny. Poniższa fotografia obrazuje zabytkowy spichlerz.

Spichlerz przy ul. Blich 10 (fot. Piotr Kosiorek)

Rzymskokatolicka Parafia Katedralna pw. Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja w Łowiczu

W latach 2020 – 2021 przeprowadzono niżej wymienione prace remontowo – konserwatorskie.

Dawne kanonie – ul. Stary Rynek 19 i 20, Kuria Wikariuszów – ul. Stary Rynek 24, Sufragania – ul. Stary Rynek 24: bieżące działania konserwujące i zabezpieczające obiekty. Wykonano przeglądy budowlane obiektów i wszystkich instalacji. Całość prac została sfinansowana ze środków własnych.

W Katedrze Łowickiej – ul. Stary Rynek 24/3, w Podziemiach Katedry – Kryptach Prymasów wykonano ekspozycję i udostępniono ją dla zwiedzających, w Podziemiach wykonano także instalację elektryczną i zabezpieczenie pożarowe. Całość prac została sfinansowana ze środków własnych. Przeprowadzono także odwodnienie obiektu Katedry etap I i II. Na etap II pozyskano dofinansowanie ze środków Marszałka Województwa Łódzkiego w wysokości 75 000,00 zł (całkowity koszt projektu – 164 220,73 zł). Poniższe fotografie przedstawiają ekspozycję krypt w podziemiach Katedry.

Wejście do krypt w Podziemiach Katedry (fot. Piotr Kosiorek)

Ekspozycja krypt w Podziemiach Katedry (fot. Piotr Kosiorek)

Ekspozycja krypt w Podziemiach Katedry (fot. Piotr Kosiorek)

Ekspozycja krypt w Podziemiach Katedry (fot. Piotr Kosiorek)

Ekspozycja krypt w Podziemiach Katedry (fot. Piotr Kosiorek)

W Katedrze wykonano również konserwację obiektów ruchomych – obrazu Prymasa Adama Ignacego Komorowskiego. Prace zostały sfinansowane ze środków własnych wspartych dofinansowaniem z Fundacji Caritas Diecezji Łowickiej. Odrestaurowany obraz przedstawia poniższa fotografia.

*Odrestaurowany obraz Prymasa Adama Ignacego Komorowskiego w Katedrze Łowickiej
(fot. Piotr Kosiorek)*

Kościół pw. Matki Bożej Łaskawej i św. Wojciecha Kolegium Zakonu Pijarów Łowicz

W 2020 r. wykonano konserwację techniczną i estetyczną ołtarza Przemienienia Pańskiego (2019 – 2020). Koszt zadania wyniósł 55 350,00 zł i został pokryty ze środków własnych. Poniżej fotografia przedstawiająca ołtarz.

Odrestaurowany Ołtarz Przemienienia Pańskiego w kościele oo. Pijarów pw. Matki Boskiej Łaskawej i św. Wojciecha w Łowiczu (fot. Piotr Kosiorek)

W 2021 r. wykonano konserwację techniczną dekoracji malarskiej kościoła – łuku tęczowego od strony prezbiterium. Koszt zadania wyniósł 100 860,98 zł, przy czym dotacje ze środków publicznych (Samorządu Województwa Łódzkiego) stanowiły 75 000,00 zł, a środki własne 25 860,98 zł.

Łuk tęczowy od strony prezbiterium w kościele oo Pijarów pw. Matki Boskiej Łaskawej i św. Wojciecha w Łowiczu (fot. Piotr Kosiorek)

Muzeum w Łowiczu

W 2020 r., w ramach dotacji ze Starostwa Powiatowego w Łowiczu miało miejsce rozebranie i translokacja drewnianego domu z ul. Bolimowskiej w Łowiczu do skansenu w Maurzycach. Koszt zadania wyniósł 29 520,00 zł.

W 2021 r. w ramach dotacji ze Starostwa Powiatowego w Łowiczu wykonano naprawę zadaszenia brogu (wiaty drewnianej) na Mini skansenie w Łowiczu (wyminana strzechy na pokrycie z desek na nakładkę). Koszt zadania wyniósł 4 896,02 zł. Prace wykonywali pracownicy Muzeum.

Również w 2021 r. zrealizowano zadanie „Konservacja powozów z kolekcji Muzeum w Łowiczu”. W ramach projektu przeprowadzono konserwację 4 zabytkowych pojazdów konnych, które przechowywane były w mini skansenie przy muzeum. Zadanie dofinansowane zostało ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – Państwowego Funduszu Celowego. Dofinansowanie wyniosło: MKDNiS – 108 202,00 zł, Powiat Łowicki – 27 065,64 zł.

Na terenie miasta na bieżąco prowadzone są prace rewitalizacyjne i remontowe zabytkowych kamienic przez prywatnych właścicieli.

– ***Podjęcie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków***
Miasto Łowicz

Urząd Miejski w Łowiczu, w ramach konkursu prowadzonego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego – Działanie Groby i cmentarze wojenne w kraju 2022, w listopadzie 2021 r. złożył wniosek o dofinansowanie prac związanych z wymianą nawierzchni alejek pomiędzy mogiłami zbiorowymi Żołnierzy Wojska Polskiego 1939 r. na Cmentarzu Katedralnym wpisanego do rejestru zabytków województwa łódzkiego, Nr rejestru 809, decyzja z dnia 22.11.1991 r. Zakres zadania przewidywał wymianę nawierzchni alejek pomiędzy mogiłami zbiorowymi Żołnierzy Wojska Polskiego poległych podczas obrony ojczyzny w 1939 r. na Cmentarzu Katedralnym w Łowiczu wraz z naprawą podłoża i oczyszczeniem powierzchni muru tablicy „Poległym za Ojczyznę w Wielkiej Bitwie nad Bzurą”, płyt nagrobnych oraz ich impregnacją. Przedmiotowy wniosek nie uzyskał dofinansowania.

Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Łowiczu

W latach 2020 – 2021 Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Łowiczu trzykrotnie ubiegał się o dofinansowanie prac remontowych w budynku przy ul. Podrzecznej 18, w ramach konkursów ogłaszanych przez Urząd Marszałkowski w Łodzi na udzielenie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa łódzkiego. W 2020 r. wnioski dotyczyły: „Wymiany stolarki budowlanej oraz wzmocnienia ściany tylnej w kamienicy z I poł. XIX wieku przy ul. Podrzecznej 18 w Łowiczu” (wnioskowana kwota dotacji – 77 910,00 zł) oraz „Wymiany pokrycia dachowego w kamienicy z I poł. XIX wieku przy ul. Podrzecznej 18 w Łowiczu” (wnioskowana kwota dotacji – 88 850,00 zł). W 2021 r. wniosek obejmował „Ocieplenie poddasza wraz z remontem elewacji i wymianą pokrycia dachu w kamienicy z I poł. XIX wieku przy ul. Podrzecznej 18 w Łowiczu” (wnioskowana kwota dotacji – 100 000,00 zł). Żaden z wniosków nie uzyskał dofinansowania.

Łowicki Ośrodek Kultury w Łowiczu

W 2020 r. Łowicki Ośrodek Kultury w Łowiczu złożył wniosek do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego o dotację na prace przy zabytkach na realizację zadania „Prace restauratorskie elewacji frontowej siedziby Łowickiego Ośrodka Kultury w Łowiczu”. Zakres prac dotyczył: malowania okien, drzwi, bram, balkonów, obróbek blacharskich oraz malowania elewacji. Wniosek nie uzyskał dofinansowania z uwagi na fakt, iż budynek Łowickiego Ośrodka Kultury nie jest wpisany do rejestru zabytków. Znajduje się

natomiast w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Łowicza. Wnioskowana kwota wynosiła 50 000,00 zł netto, wkład własny 25 000,00 zł netto, razem: 75 000,00 zł netto.

Powiat Łowicki

W 2020 r. Powiat Łowicki złożył do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego dwa wnioski o dotację na roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa łódzkiego, tj. zabytkowego spichlerza wpisanego do rejestru pod nazwą magazyn zbożowy. Na pierwszy wniosek „Remont spichlerza z przeznaczeniem na edukację kulturalną młodzieży – wymiana stolarki zewnętrznej” z budżetu Województwa Łódzkiego przyznano dotację w kwocie 75 000,00 zł (wnioskowana kwota – 100 000,00 zł). Na drugi wniosek „Remont spichlerza z przeznaczeniem na edukację kulturalną młodzieży – remont elewacji” dotacji nie przyznano (wnioskowana kwota – 100 000,00 zł).

W 2021 r. Powiat Łowicki złożył wniosek do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego o dotację na roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa łódzkiego, tj. zabytkowego spichlerza wpisanego do rejestru pod nazwą magazyn zbożowy. Wniosek pn. „Remont spichlerza z przeznaczeniem na edukację kulturalną młodzieży – remont elewacji” nie uzyskał dofinansowania (wnioskowana kwota – 100 000,00 zł).

Kościół pw. Matki Bożej Łaskawej i św. Wojciecha Kolegium Zakonu Pijarów Łowicz

W latach 2020 - 2021 Kolegium Zakonu Braci Pijarów w Łowiczu podejmowało starania o uzyskanie środków zewnętrznych u następujących instytucji:

- 2020 r.; Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Nazwa Projektu: Łowicz, Kościół p.w. Matki Bożej Łaskawej i św. Wojciecha, OO. Pijarów (XVII w.): konserwacja polichromii na łuku tęczy oraz remont okien prezbiterium – bez dotacji;
- 2020 r.; Samorząd Województwa Łódzkiego; Nazwa Projektu: Łowicz, Kościół p.w. Matki Bożej Łaskawej i św. Wojciecha, OO. Pijarów (XVII w.): konserwacja techniczna dekoracji malarskiej kościoła – przyznano 75 000,00 zł, (prace wykonano w 2021 r.);
- 2020 r.; Łódzki Wojewódzki Konserwator Zabytków; Nazwa Projektu: Ołtarz Przemienienia Pańskiego z nawy bocznej kościoła oo. Pijarów pw. Matki Boskiej Łaskawej i św. Wojciecha w Łowiczu – częściowa rekonstrukcja zwieńczenia – bez dotacji;
- 2021 r.; Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego; Nazwa Projektu: Łowicz, Kościół p.w. Matki Bożej Łaskawej i św. Wojciecha, OO. Pijarów (XVII w.):

konserwacja barokowych polichromii i monochromatycznych ścian prezbiterium – przyznano 239 000,00 zł brutto dotacji, w tym 1 440,40 zł zostało pokryte ze środków własnych Kolegium (prace zrealizowano w 2022 r.);

- 2021 r.; Samorząd Województwa Łódzkiego; Nazwa Projektu: Łowicz, Kościół p.w. Matki Bożej Łaskawej i św. Wojciecha, OO. Pijarów (XVII w.): konserwacja dekoracji malarskiej kościoła – II etap (konserwacja estetyczna) – przyznano 99 000,00 zł brutto dotacji, w tym 872,43 zł zostało pokryte ze środków własnych Kolegium. (prace zrealizowano w 2022 r.).

- ***Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni (w tym parków, cmentarzy, obszarów nieczynnych cmentarzy)***

W latach 2020 - 2021 Miasto Łowicz nie prowadziło żadnych prac rewaloryzacyjnych zespołów zabytkowej zieleni.

- ***Wyznaczenie społecznych opiekunów zabytków***

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840 ze zm.) społecznego opiekuna zabytków ustanawia, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, starosta właściwy dla miejsca zamieszkania (siedziby) kandydata na społecznego opiekuna zabytków. Starosta prowadzi również listę społecznych opiekunów zabytków.

Zarządzeniami z dnia 13 listopada 2017 r. Starosta Łowicki ustanowił trójkę przewodników Polskiego Towarzystwa Turystyczno – Krajoznawczego: Ireneusza Cybulskiego, Katarzynę Wielemborek – Szkup oraz Jacka Rybusa, pierwszymi społecznymi opiekunami zabytków na obszarze powiatu łowickiego.

W 2018 r. społecznym opiekunem zabytków, na podstawie Zarządzenia Starosty Łowickiego z dnia 25 stycznia 2018 r. został Zdzisław Kryściak.

Ustanowieni przez Starostę Łowickiego na wniosek Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, społeczni opiekunowie zabytków mają za zadanie, zgodnie z zapisami art. 102 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, podejmowanie działań związanych z zachowaniem wartości zabytków i utrzymaniem ich w jak najlepszym stanie oraz upowszechnianie wiedzy o zabytkach.

W latach 2020 – 2021 Starosta Łowicki nie ustanawiał społecznych opiekunów zabytków.

Kierunek działań

Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne

Zadania

- *Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni: parkach, cmentarzach, obszarach nieczynnych cmentarzy, dawnych parkach dworskich itp.*

Miasto Łowicz na bieżąco prowadzi pielęgnację i utrzymanie terenów zieleni miejskiej, w tym parków wpisanych do rejestru zabytków, tj. Parku Mickiewicza oraz Parku Sienkiewicza w Alejkach Sienkiewicza. Prowadzi również systematyczne koszenie grobów wojennych, bieżące ich porządkowanie, opryskiwanie alejek żwirowych preparatem chwastobójczym, pielęgnację żywopłotu, koszenie terenu wokół Cmentarza przy ul. Listopadowej, na Cmentarzu Katedralnym oraz Emaus, przygotowanie kwater wojennych do obchodów świąt i rocznic państwowych oraz święta 1-go Listopada, a także uporządkowanie tych kwater po tych świątach. Do terenów do pielęgnacji na cmentarzach i kwaterach wojennych należą:

- Kwatery wojenne na Cmentarzu przy ul. Listopadowej,
  - Teren otaczający kwatery wojenne na Cmentarzu przy ul. Listopadowej,
  - Cmentarz Katedralny przy ul. Blich – kwatery,
  - Mogiła zbiorowa ośmiu mieszkańców Łowicza rozstrzelanych przy ul. Blich w Łowiczu na Cmentarzu przy ul. Listopadowej,
  - Cmentarz Emaus przy ul. Tuszewskiej – kwatery.
- *Umieszczanie tablic informacyjnych na zabytkach*

Miasto Łowicz

Miasto Łowicz w latach 2020 – 2021 nie podejmowało działań związanych z umieszczaniem tablic informacyjnych na zabytkach.

Powiat Łowicki

Powiat Łowicki w 2021 r. umieścił znaki informacyjne „Zabytek prawem chroniony” na poniżej wskazanych zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na terenie miasta Łowicza:

- budynek dawnego kościoła OO. Dominikanów, przy ul. Podrzecznej 30 w Łowiczu (Nr rejestru 569/126, decyzja z dnia 19.08.1967 r.) oraz budynek dawnego klasztoru

OO. Dominikanów, przy ul. Podrzecznej 30 w Łowiczu (Nr rejestru 570/127, decyzja z dnia 24.08.1967 r.),

- budynki zespołu obiektów Zespołu Szkół Ponadpodstawowych nr 2 CKZ w Łowiczu, ul. Blich 10: budynek mieszkalny z warsztatem szkolnym, budynek mieszkalny, magazyn zbożowy, obora i stajnia (Nr rejestru 634, decyzja z dnia 29.09.1983 r.),
- budynek Muzeum w Łowiczu, Stary Rynek 57 (Nr rejestru 144/120, decyzja z dnia 18.08.1967 r., nr działki 2390),
- budynek, przy ul. Świętojańskiej 1/3 w Łowiczu (Nr rejestru 610/178, decyzja z dnia 24.08.1967 r., nr działki 3002/8) oraz budynek, przy ul. Świętojańskiej 5/7 w Łowiczu (Nr rejestru 611/179, decyzja z dnia 24.08.1967 r., nr działki 3002/8),
- budynek Starostwa Powiatowego w Łowiczu, ul. Stanisławskiego 30 (Nr rejestru 578, decyzja z dnia 19.08.1967 r.),
- ogrodzenie Skansenu w Maurzycach (Nr rejestru 997A, decyzja z dnia 23.02.1996 r.).

Kierunek działań

Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

Zadania

- *Wspieranie rozwoju muzeów regionalnych, skansenów i innych instytucji kultury*

Miasto Łowicz

Miasto Łowicz w okresie sprawozdawczym wspierało Muzeum w Łowiczu poprzez kolportaż ulotek w miejskim punkcie Informacji Turystycznej w Łowiczu oraz udzielając informacji o tym obiekcie.

Powiat Łowicki

Corocznie w budżecie Powiatu Łowickiego zabezpieczone są środki finansowe na bieżącą działalność instytucji kultury, jak również na wspieranie działań zmierzających do ich rozwoju. Środki te przekazywane są w formie dotacji podmiotowych na działalność bieżącą oraz dotacji celowych.

Muzeum w Łowiczu

W 2020 r. dzięki pomocy Instytutu Ogrodnictwa „INHORT” w Skierniewicach Muzeum w Łowiczu uzyskało 30 sadzonek drzew owocowych i 20 krzewów porzeczek.

Pozyskane sadzonki starych odmian posłużyły do założenia sadu jabłoni i gruszy oraz alei wiśniowej w mini skansenie, a także do uzupełnienia ogrodu w skansenie w Maurzycach.

W 2021 r. Muzeum zrealizowało projekt „Konserwacja powozów z kolekcji Muzeum w Łowiczu”. W ramach projektu przeprowadzono konserwację 4 zabytkowych pojazdów konnych, które przechowywane były w mini skansenie przy Muzeum. Sanie, wóz koszowy i tzw. wóz pod brykę reprezentujące konne pojazdy zimowe i letnie używane na wsi łowickiej w okresie od przełomu XIX i XX w. po lata 20. XX w. oraz miejska dorożka z 1936 r. Zadanie dofinansowane ze środków MKDNIŚ pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – Państwowego Funduszu Celowego w kwocie 108 202,00 zł, Powiat Łowicki na zadanie przeznaczył 27 065,64 zł.

– ***Wspieranie utrzymania na rynku prac zanikających rzemiosł i zawodów***

Miasto Łowicz aktywnie wspiera utrzymanie na rynku prac zanikających rzemiosł i zawodów. Bardzo ważną inicjatywą są coroczne warsztaty twórców ludowych organizowane w weekendy, w okresie od czerwca do końca sierpnia przez Urząd Miejski w Łowiczu, Muzeum w Łowiczu i Stowarzyszenie Twórców Ludowych odbywające się na terenie mini skansenu przy Muzeum w Łowiczu (w 2021 r. warsztaty odbywały się w drewnianej chatce na Starym Rynku), które są znakomitą okazją do zapoznania się z techniką powstawania łowickich wyrobów ludowych. Poprzez organizację warsztatów wśród turystów popularyzowane są walory, tradycje, zwyczaje i kultura regionu łowickiego. Prowadzone są zajęcia dla młodzieży z nauki ginących zawodów kultury ludowej „Księżaków”. Uczestnicy warsztatów samodzielnie wykonywali wycinanki łowickie, pająki łowickie, kwiaty bibułowe, haftowali elementy dekoracyjne kwiatowe, ozdabiali wydmuszki i pisanki, malowali obrazki z motywami ludowymi, lepili tradycyjne naczynia gliniane, rzeźbili w drewnie oraz śpiewali piosenki ludowe. Urząd Miejski w Łowiczu w 2020 r. i 2021 r. na realizację powyższego zadania przeznaczył po 10 000,00 zł. W 2020 r. w warsztatach ludowych uczestniczyło łącznie 39 twórców ludowych – wykonawców powierzonego zadania publicznego, a wzięło udział 2 500 osób (mieszkańców Łowicza i okolic oraz turystów). Z kolei w 2021 r. w warsztatach ludowych uczestniczyło łącznie 36 twórców ludowych – wykonawców powierzonego zadania publicznego, a wzięło udział 3 000 osób (mieszkańców Łowicza i okolic oraz turystów).

Kiermasze rękodzieła ludowego odbywają się również podczas Bożego Ciała i Księżackiego Jadła.

Zespół Szkół i Placówek Oświatowych Województwa Łódzkiego przy ul. Ułańskiej w Łowiczu daje możliwość zdobycia wielu interesujących zawodów, także obecnie zanikających. W ofercie edukacyjnej znajdują się coroczne kwalifikacyjne kursy zawodowe dające możliwość uzyskania kwalifikacji zawodowych m.in. w zawodzie: Koszykarz plecionkarz, czy Rękodzielnik wyrobów włókienniczych. Pokazy rękodzieła ludowego z wykorzystaniem haftu i innych technik prowadzone przez absolwentki kwalifikacyjnego kursu zawodowego pod kierunkiem twórczyni ludowej odbyły się m.in. w Muzeum w Łowiczu.

Priorytet II

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Kierunek działań

Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego

Zadania

- *Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków)*

W analizowanym okresie, tj. w latach 2020 – 2021, nie były uchwalane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które by obejmowały obszary o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi.

Priorytet III

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

Kierunek działań

Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym

Zadania

- *Udostępnienie informacji o zabytkach na stronie internetowej Miasta*

Na stronie internetowej Urzędu Miejskiego zamieszczona jest Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Łowicza, która jest na bieżąco aktualizowana.

W Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Łowicza, w 2021 r. znajdowały się 252 obiekty.

– ***Utworzenie systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego***

Miasto Łowicz udostępnia System Informacji Przestrzennej pod adresem: www.mlowicz.e-mapa.net/ prezentujący informacje o zasobach dziedzictwa kulturowego.

W celu upowszechniania dziedzictwa kulturowego Miasta Łowicza kontynuowana jest inicjatywa wirtualnej panoramy Łowicza zawierającej najciekawsze zabytki z terenu miasta.

– ***Opracowanie mapy zabytków znajdujących się na terenie Miasta, jako atrakcyjnej graficznie formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego***

Na stronie internetowej miasta www.lowiczturystyczny.eu znajduje się multimedialna mapa Łowicza na której zamieszczone są zabytki znajdujące się na terenie Łowicza.

Bardzo ciekawą inicjatywą jest umieszczenie na urzędowej stronie internetowej sferycznych panoram miasta, umożliwiających oglądanie i zaprezentowanie w sposób interaktywny danego miejsca przez internet, w tym miejsc i obiektów zabytkowych i turystycznych.

W 2021 r. w ramach konkursu Małe Granty organizowanego przez Łowicki Ośrodek Kultury w Łowiczu została stworzona internetowa baza zdjęć zabytków - Fotorepozytorium Ziemi Łowickiej. Jest to ogólnodostępna, uporządkowana baza zdjęć zabytków i innych wartych uwiecznienia obiektów, a także krajobrazów Ziemi Łowickiej (obszar powiatu łowickiego – w tym miasto Łowicz). Platforma ta umożliwia korzystanie z wysokiej jakości materiałów fotograficznych na warunkach niekomercyjnych, m.in. w celach edukacyjnych, kulturalnych, społecznych.

Kierunek działań

Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym

Zadania

- *Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego*

Miasto Łowicz

Miasto Łowicz w okresie sprawozdawczym w latach 2020 – 2021 wydało następujące publikacje:

- „Szlakiem Żydowskim po Łowiczu” autorstwa Zdzisława Kryściaka. Publikacja opowiada o życiu ludności żydowskiej w mieście,
- „Basztka gen. Stanisława Klickiego” autorstwa Zdzisława Kryściaka. Publikacja przybliży historię i opis wnętrza zabytkowego obiektu,
- „Szlakiem literackim po Łowiczu” autorstwa Zdzisława Kryściaka. Publikacja ma na celu przybliżenie wizyty wybitnych postaci literackich oraz związki z Łowiczem pozostałych pisarzy. Wskazuje miejsca, w których byli wielcy mistrzowie pióra oraz przypomina jak przedstawiali oni Łowicz w swoich dziełach,
- „Szlakiem filmowym po Łowiczu” autorstwa Zdzisława Kryściaka. Publikacja przybliży miejsca nagrywania znanych filmów w Łowiczu,
- „Barok co krok... - spacer szlakiem łowickiego baroku” autorstwa Michała Zalewskiego. Publikacja przybliży wartości artystyczne barokowych zabytków w mieście,
- „Aleja Gwiazd Łowickich”, publikacja przybliżająca sylwetki twórców ludowych oraz osób pielęgnujących regionalne dziedzictwo kulturowe,
- „Łowicz inside and outside” - Bogato ilustrowana historia miasta Łowicza na przestrzeni wieków.

Łowicki Ośrodek Kultury

Łowicki Ośrodek Kultury w Łowiczu w okresie sprawozdawczym w latach 2020 – 2021 wydał następujące publikacje:

- 2020 r. - reprint książki Romualda Oczykowskiego „Przechadzka po Łowiczu” w wersji papierowej oraz e-book. Książka przedstawia literacki spacer ulicami dawnego Łowicza i jest okazją do poznania lokalnej historii miasta. Romuald Oczykowski to jeden z wybitnych łowickich działaczy społecznych przełomu XIX i pocz. XX wieku,

nazywany „Ojcem miasta”. Był kolekcjonerem, literatem, autorem pierwszego przewodnika „Przechadzka po Łowiczu”. W 1908 r. współorganizował powstanie łowickiego oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Działał w Ochotniczej Straży Ogniowej, ruchu teatralnym, wspierał szpital św. Tadeusza i łowickie bernardynki. Rok 2020, dzięki inicjatywie łowickiego PTTK oddział w Łowiczu, został ogłoszony Rokiem Romualda Oczykowskiego,

- 2020 r. – album „Łowicka Kultura Ludowa. Pamięć fotografii”, w którym znalazło się pół tysiąca niepublikowanych fotografii, autorstwa Macieja Malangiewicza i Jacka Rutkowskiego, zrealizowane we współpracy z Magdaleną Bartosiewicz, Marzeną Kozanecką-Zwierz, dr Karoliną Wandą Rutkowską i Jakubem Papugą. Zadanie dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury,
- 2020 r. – XVI tom „Roczników Łowickich”. Periodyk zawiera bardzo bogaty materiał dotyczący dziejów Łowicza i regionu,
- 2021 r. – publikacja z płytą DVD „Dialekt Księstwa Łowickiego. Wersja dla każdego” vol. 1. Realizacja projektu została dofinansowana ze środków Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących z Funduszu Promocji Kultury. Zadanie miało na celu dokumentację oraz szerokie udostępnienie wiedzy dotyczącej kultury ludowej regionu łowickiego. Łączy treści przekazywane gwarą w formie filmowej (9 filmów tematycznych: Strój ludowy na Ziemi Łowickiej, Chata łowicka, budownictwo, Potrawy regionalne, Darcie pierza, Tradycje bożonarodzeniowe, Tradycje wielkanocne, Żniwa, Wesele, Godki z babcinej szufłodki.) z wydawnictwem będącym kompendium na temat dziedzictwa kulturowego regionu ze słownikiem wyrażeń gwarowych (nakład 500 egz.). Projekt, z udziałem twórczyń ludowych, skierowany jest do odbiorców zainteresowanych kulturą ludową, etnografów, nauczycieli, młodzieży. W sposób uporządkowany porusza kwestie dialektu łowickiego i prezentuje go w sposób przystępny, edukacyjny szerokiemu odbiorcy. Wartość zadania podnosi fakt, że realizowane było w 60. rocznicę śmierci Haliny Konecznej – Świdorskiej, wybitnej badaczki dialektu łowickiego. Zarchiwizowany materiał dostępny jest również on-line.

Muzeum w Łowiczu

W 2020 r. Muzeum zrealizowało projekt „Wycinanka łowicka – animacja, integracja, kreacja, który został dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

pochodzących z Funduszu Promocji Kultury, z programu Kultura Ludowa i Tradycyjna na 2020 r. W ramach projektu wydano „Wzornik wycinanek łowickich” oraz przeprowadzono prelekcje i warsztaty oraz akcję pt. „Wycinanka na święta dla seniora”. Publikację wydano w nakładzie 1950 egz. (300 egz. sfinansowała Gmina Miasto Łowicz). Wartość projektu wyniosła: 25 977,69 zł, w tym kwota dofinansowania 19 982,00 zł i wkład własny 5 995,69 zł.

W 2021 r. Muzeum opracowało i wydrukowało publikację dla dzieci „Skarby z malowanej skrzyni. Elementarz stroju łowickiego” z artystycznymi ilustracjami i fotografiami eksponatów ze zbiorów Muzeum w Łowiczu.

Powiat Łowicki

W 2021 r. instytucja kultury prowadzona przez Powiat Łowicki tj. Centrum Kultury, Turystyki i Promocji Ziemi Łowickiej w Łowiczu, było realizatorem projektu „Kultura w sieci” dofinansowanego przez Narodowe Centrum Kultury. W ramach projektu powstały materiały filmowe „Kulturalne Rendes Vous Filmowe spaceru z łowicką kulturą”. Cykl obejmował m.in. prezentację obiektów zabytkowych Łowicza: Budynku Ratusza, Bazyliki Katedralnej, Muzeum w Łowiczu, Kościoła Ojców Pijarów, Kościoła Św. Ducha oraz Ruin Zamku Prymasowskiego. Materiał filmowy dostępny jest na kanale YouTube oraz fb CKTiPZŁ.

- ***Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych***

Miasto Łowicz

„Aleja Gwiazd” to element tożsamości Miasta Łowicza związany z kulturą, stanowiący swoisty szlak Kultury Ludowej, tworzący produkt turystyczny dający szansę rozwoju z możliwością wykorzystania obszaru na cele turystyczne.

W celu uhonorowania i wyróżnienia za osiągnięcia w dziedzinie twórczości ludowej oraz upowszechniania i ochrony kultury ludowej Rada Miejska w Łowiczu Uchwałą Nr LXI/481/2010 z dnia 15 lipca 2010 r., zmienionej Uchwałą Nr XLIV/299/2013 z dnia 25 lipca 2013 r. ustanowiła przyznawanie dorocznej nagrody pn. „Gwiazda Łowicko”.

Nagrodą „Gwiazda Łowicko” jest tablica wmurowywana w chodnik ulicy Stary Rynek, wykonana ze szkła hartowanego, dla najwybitniejszych ludzi kultury ludowej.

„Gwiazda Łowicko” przyznawana jest co roku, nie więcej niż po dwie w każdej kategorii: twórczości ludowej oraz upowszechniania i ochrony dóbr kultury ludowej. Nagrodę przyznaje się za szczególne osiągnięcia o istotnym znaczeniu lub całokształtu działalności w dziedzinie ludowej twórczości artystycznej np.: rzeźby, rzeźby w glinie, koronkarstwa,

malarstwa, garncarstwa, kowalstwa, tkactwa, hafciarstwa, plecionkarstwa, zabawki ludowej, plastyki obrzędowej (malowanie jaj i artystycznych elementów drewnianych, wykonywanie kwiatów z bibuły), plastyki zdobniczej, wycinankarstwa, snycerstwa, ludwisarstwa, itp., upowszechniania kultury ludowej oraz ochrony dóbr tej kultury. Pierwsze „Gwiazdy” zostały odsłonięte w 2011 r.

Celem ustanowienia nagrody jest: kultywowanie i upowszechnianie tradycji ludowych dla zachowania narodowego dziedzictwa kulturowego, rozbudzenie zainteresowań twórczością ludową, popularyzowanie najbardziej wartościowych i ciągle żywych tradycji regionalnych oraz najciekawszych dziedzin rękodziela ludowego, poznanie wybranych elementów kultury ludowej dokumentującej dorobek kilku pokoleń mieszkańców Łowicza i okolic, wspomaganie rozwoju społeczności lokalnej, promowanie Łowicza jako ważnego ośrodka folkloru gwarantującego turystom polskim i zagranicznym możliwość poznawania wartości i różnorodności form naszej kultury.

W 2020 r. nagrodami „Gwiazd Łowickich” uhonorowani zostali:

- *w kategorii twórczość ludowa:*
- **Jan Puk** – artysta rzeźbiarz. W drewnie utrwała dawną architekturę, przedstawia mieszkańców wsi w trakcie wykonywania różnorodnych zajęć. Wśród świeckich tematów dominują postacie historyczne związane z dziejami narodu polskiego (Józef Piłsudski, Tadeusz Kościuszko itp.). Bogaty asortyment zabawek ludowych stanowi odzwierciedlenie licznych inwencji twórczych artysty. Zastosowanie różnorodnych technik stylistycznych, w tym skomplikowanych mechanizmów ruchomych, w całości wykonanych z drewna nadaje pracom wyjątkowego, niepowtarzalnego charakteru. Prace artysty znajdują się w zbiorach muzeów polskich, kolekcjach prywatnych, eksponowane są na wystawach muzealnych. Możemy je podziwiać również w domu rzeźbiarza. Za działalność zawodową, społeczną i twórczą Jan Puk uhonorowany został wieloma nagrodami i odznaczeniami państwowymi, m.in. Stypendium Twórczym Wojewody Tarnobrzeskiego, Odznaką Zasłużony Działacz Kultury, Odznaką Honorową - Za Zasługi dla Oświaty, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

- **Stanisław Łacheta** – artysta malarz. Od wielu lat zajmuje się malowaniem obrazów (tematyka ludowa, religijna, pejzaże polskiej wsi), skrzyń i na szkle. Jego obrazy: Matka Boska Kocierzewska, Matka Boska Wędrująca, Matka Boska Pszczelarzy były prezentowane na wielu wystawach w kraju m.in. Galeria Nowa Łódzkiego Domu Kultury, Galeria Miejskiego Domu Kultury w Radomsku, Galeria Szyb Wilson w Katowicach, V Międzynarodowy ART. NAIF FESTIWAL, Dom Kultury w Łęczycy, Muzeum Regionalne w Kutnie oraz za granicą - Sanktuarium św. Teresy w Lisieux we Francji. Namalowane przez pana Stanisława przedstawienia świętych znajdują się też na chorągwiach we wsiach: Lipnice – Matka Boska Częstochowska, Różyce – św. Antoni, Wejsce – św. Maksymilian Maria Kolbe.

ROK 2020

Stanisław Łacheta

w kategorii
twórczość ludowa

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

- w kategorii upowszechniania i ochrony dóbr kultury ludowej
- **Daniela Teresa Nawrocka** - tancerka, choreograf, instruktor tańca, pedagog, znawca folkloru Ziemi Łowickiej. Od samego początku była w pierwszym składzie założycielskim Zespołu Tańca Ludowego HARNAM, jak i w pierwszym składzie założycielskim tzw. „harnamowskim” Państwowego Ludowego Zespołu Pieśni i Tańca „Mazowsze”. W 1954 r. rozpoczęła pracę z Zespołem Pieśni i Tańca Powiatowego Domu Kultury w Łowiczu, tworząc wraz z Januszem Kaźmierczakiem oraz jego ojcem Wincentym niezapomniane trio twórców programów kultywujących tradycje Książaków Łowickich. W 1960 r. objęła kierownictwo artystyczne w Zespole Pieśni i Tańca „Kolejarz” w Łowiczu, którym kierowała do 1986 r. Równolegle prowadziła Regionalny Zespół Ludowy „Wesele Boryny” z Lipiec Reymontowskich oraz Zespół Pieśni i Tańca „Blichowiaci” ze Szkoły Rolniczej na Blichu w Łowiczu. Pozostawiła po sobie w wielu zespołach kraju, jak i zespołach polonijnych programy oraz choreografie prezentujące tańce, pieśni, obrzędy i piękno Ziemi Łowickiej. Była wielokrotnie wyróżniana i nagradzana. Za swoją pracę otrzymała m.in. Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski,

Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Krzyż Zasługi, Honorową Odznakę Miasta Łodzi, Odznakę Zasłużony dla Województwa Skierniewickiego, Medal 850-lecia Miasta Łowicza, Złotą Odznakę Zasłużonego Kolejarza, Odznakę Zasłużony Działacz Kultury i wiele innych.

ROK 2020

Daniela Teresa Nawrocka

w kategorii
upowszechniania i ochrony dóbr kultury ludowej

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

- **Eligiusz Pietrucha** – gawędziarz ludowy, przewodnik turystyczny PTTK, konferansjer. Jest osobą doskonale znającą Łowicz, region łowicki, kulturę ludową Księstwa Łowickiego. Jako przewodnik turystyczny PTTK jest propagatorem turystyki, który tysiącom turystów przybliży wszelkie elementy łowickiej kultury ludowej. Jest „żywą encyklopedią regionu”. Za całokształt swoich dokonań i działalności został wyróżniony tytułem „Łowiczana Roku 2010”. Znany jako gawędziarz ludowy, konferansjer wielu imprez o profilu folklorystycznym przede wszystkim na terenie województwa łódzkiego, a także poza jego granicami. Wykazuje się interesującą gawędą, wypowiedaną w gwarze łowickiej, pełną ciekawostek, dowcipu regionalnego. Jego umiejętności konferansjerskie są wysoko oceniane przez uczestników i organizatorów wydarzeń kulturalno-folklorystycznych. Upowszechnia kulturę

ludową, chroni jej dorobek i szeroko promuje w środowisku społecznym. Eligiusz Pietrucha uczestniczył i propagował łowicką kulturę ludową podczas wielu imprez plenerowych, m.in. wydarzeń folklorystycznych w Katowicach, Warszawie, Łodzi, Kaliszu. Wielokrotnie prowadził dożynki m.in. w Głownie, Bedlnie, Białej Rawskiej oraz inne imprezy m.in. Ogólnopolski Przegląd Kapel Ludowych w Bedlnie. Często był prowadzącym podczas imprez w regionie łowickim m.in. w Ogólnopolskich Spotkaniach Folklorystycznych, Festiwalu Folklorystycznym „O łowicki pasiak”, „Biesiadzie Łowickiej”, „Księżackim Jadle”, Europejskich Dniach Dziedzictwa, prezentacjach folklorystycznych podczas Bożego Ciała. Wielokrotnie promował sztukę ludową w ogólnopolskich programach telewizyjnych i audycjach radiowych, a także w prasie regionalnej i ogólnopolskiej.

ROK 2020

Eligiusz Pietrucha
w kategorii
upowszechniania i ochrony dóbr kultury ludowej

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

W 2021 r. nagrodami „Gwiazd Łowickich” uhonorowani zostali:

- w kategorii twórczość ludowa:
- **Józef Koszarek-Benkowy** - podhalański twórca ludowy z Bukowiny Tatrzańskiej. Wykonuje tradycyjne rękodzieło, w tym dodatki do podhalańskiego stroju: skórzane pasy i torby, spinki do koszul męskich i inne metalowe ozdoby, w tym biżuterię. Zajmuje się rusznikarstwem, wykonuje także ciupagi i noże tzw. „zbójnickie”.

W pracach wykorzystuje różne rodzaje materiałów: stal, stopy metali, skórę, drewno, koral, kość zwierzęcą. Posługuje się narzędziami przez siebie wykonanymi. Przedmioty zdobi najczęściej przy użyciu stempli lub ryłca. Wykorzystuje charakterystyczne dla Podhala ornamenty, na ich bazie tworzył własne, niezwykle estetyczne kompozycje, wzbogacając w ten sposób kanon tradycyjnej ornamentyki. W 1985 r. został członkiem Stowarzyszenia Twórców Ludowych. Jest laureatem wielu nagród, między innymi: I nagrody w kategorii śpiewu solowego na Międzynarodowym Festiwalu Folkloru Ziemi Górskich w Zakopanem (1967 r.), nagrody Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej Wydziału Kultury w Krakowie (1973 r.), w zbiorach Muzeum Tatrzańskiego im. Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem oraz Muzeum im. Władysława Orkana w Rabce-Zdroju.

ROK 2021

Józef Koszarek-Benkowy

w kategorii
twórczość ludowa

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

- **Czesława Marchewka** – twórczyni ludowa. Pochodzi ze znanej rodziny Konopków, w której kultywowane były tradycje i zwyczaje. Sztuki wycinania nauczyła się w wieku ośmiu lat od matki – Bronisławy Konopki. Jest mistrzynią wycinanki w stylu kadzidłańskim. Wykonuje wszystkie tradycyjne formy wycinanki: gwiazdy, leluje, drzewka, różnego rodzaju ptaki. Poza wycinankarstwem zajmuje się tkactwem i haftem, tworzy palmy wielkanocne, pisanki i świąteczne ozdoby, wykonuje też bukiety z bibuły

oraz „kierce” z grochu, fasoli i bibułkowych kwiatów, robione na zasadzie kolistego żyrandola. Swoją pasję i miłość do sztuki kurpiowskiej przekazuje chętnie innym prowadząc zajęcia warsztatowe w szkołach, muzeach, domach kultury. Jej wycinanki znajdują się w zbiorach Muzeum Kultury Kurpiowskiej w Ostrołęce, Muzeum Północno-Mazowieckim w Łomży, Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie, Muzeum Mazowieckim w Płocku, Muzeum Etnograficznym w Krakowie, Muzeum Etnograficznym w Poznaniu, Muzeum Etnograficznym w Toruniu, Muzeum Wycinanki Polskiej w Konstancinie i kolekcjach prywatnych. Artystka została wielokrotnie doceniona. Zdobyła wiele nagród i odznaczeń, m.in. nagrody w konkursie Palma Kurpiowska w Łysych, I nagroda w kategorii kwiaty z bibuły w konkursie Niedzielne Spotkania z Folklorem pn. Na Łowy (1997 r.), nagrody w konkursie Rękodzieło Wsi Kurpiowskiej w kategorii wycinanka, I miejsce w konkursie Rękodzieło Wsi Kurpiowskiej w dziedzinie kwiaty (2017 r.). Uehonorowana nagrodą im. O. Kolberga (2000 r.).

ROK 2021

Czesława Marchewka

w kategorii
twórczość ludowa

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

– **Helena Mucha z córkami Anną Staniszevska i Teresą Kocus:**

Helena Mucha - hafciarka. Haftów nauczyła się od swojej babci, sąsiadek, a także od swojej matki. Przez wiele lat współpracowała z zespołami „Mazowsze” i „Śląsk”, dla których oprócz strojów łowickich, ozdabiała haftami elementy kostiumów z różnych regionów Polski. W 2002 r. ofiarowała obrus i stulę wyhaftowane w łowickie róże, papieżowi Janowi Pawłowi II. Obecnie znajdują się w Muzeum Watykańskim. Należała do STL. W 2004 roku otrzymała Srebrny Krzyż Zasługi.

Anna Staniszevska - działaczka i animatorka kultury, propagatorka gwary księżackiej, przewodnik PTTK, członkini zespołu „Ksinzoki”. Wzory swych haftów czerpie z wyobraźni, inspirowane również dawnymi strojami ludowymi. Zaczęła tworzyć jako 14-latka. Ma w swoim dorobku wiele wystaw indywidualnych i zbiorowych w kraju i za granicą. Należy do Stowarzyszenia Twórców Ludowych, pełni funkcję Sekretarza Zarządu Głównego, jest Prezesem Łowickiego Koła STL. Specjalizuje się w hafcie ręcznym, koralikowym, richelieu, płaskim ręczno-maszynowym oraz w hafcie artystycznym ręcznym, wykonując chorągwie i sztandary. Za swoją wieloletnią działalność otrzymała wiele nagród i odznaczeń.

Teresa Kocus – twórczyni ludowa. Twórczością ludową zajęła się w wieku 30 lat, chociaż od dzieciństwa haftowała, ucząc się od mamy i babci kolorowego haftu płaskiego – cieniowanego ręcznego i ręczno-maszynowego, koralikowego i richelieu. Motywy roślinne przenosi na chusty, szale, torebki, sukienki oraz stroje ludowe. Często prezentuje swoje prace w konkursach, kiermaszach ludowych, pokazach w kraju i za granicą. Od 1989 roku należy do Stowarzyszenia Twórców Ludowych, jest zastępcą prezesa STL Oddziału Łódzkiego. Jest członkiem zespołu „Ksinzoki”.

ROK 2021

**Helena Mucha
z córkami Anną Staniszewską i Teresą Kocus**

w kategorii
twórczość ludowa

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

- w kategorii upowszechniania i ochrony dóbr kultury ludowej:
- **Stanisław Wróbel** – tancerz, instruktor tańca, pomysłodawca i założyciel Zespołu Śpiewaczego „Ksinzoki”. Aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym regionu. Od 1974 r. związany z Regionalnym Zespołem Pieśni i Tańca „Boczki Chełmońskie”. Od ponad 29 lat jest instruktorem tańca. Jego determinacja i zdolności organizacyjne pozwoliły na integrację środowiska znanych twórców ludowych i pasjonatów folkloru łowickiego. Za swoją działalność był wielokrotnie doceniany. W 2011 r. otrzymał „Tyncowego Wróbla” oznaczonego nr 1, w 2015 r. „Łowicką Różę”. Najważniejsze wyróżnienie, Nagrodę im. Oskara Kolberga „Za zasługi dla kultury ludowej” w kategorii IV - zespoły folklorystyczne, Regionalny Zespół „Boczki Chełmońskie” otrzymał w 2014 roku. Jako kierownik zespołu „Boczki Chełmońskie” Stanisław Wróbel wychował kilka pokoleń młodych entuzjastów tańca ludowego.

ROK 2021

Stanisław Wróbel
w kategorii
upowszechniania i ochrony dóbr kultury ludowej

Źródło: <http://www.lowiczturystyczny.eu>

Odbywające się w Łowiczu imprezy o charakterze kulturowym i folklorystycznym są mocno promowane w samym mieście, województwie i na terenie całego kraju. Uczestnictwo twórców ludowych i innych artystów w przedmiotowych imprezach stanowi dodatkowy walor kulturowy miasta oraz wpływa na rozwój rzemiosła ludowego i wzmocnienia łowickiego podregionu etnograficznego. Szczególnie rozpoznawalnym w całym kraju wydarzeniem są uroczystości Bożego Ciała w Łowiczu. Barwna procesja ulicami miasta gromadzi corocznie liczne rzesze pielgrzymów i turystów z całego świata. Procesja Bożego Ciała w Łowiczu zamieszczona na krajowej liście dziedzictwa niematerialnego UNESCO. Jest symbolem regionu łowickiego. Zachwyca wyjątkowym klimatem dzięki wielobarwnym i unikalnym strojom ludowym tzw. „pasiakom”, w które ubierają się mieszkańcy miasta i jego okolic. Procesję wzbogacają niesione chorągwie, sztandary i feretorny. Trasa procesji prowadzi ulicami miasta, wyruszając spod Bazyliki Katedralnej do czterech ołtarzy, przy których wierni zatrzymują się, by wysłuchać Słowa Bożego w kilku językach. W procesji uczestniczą przedstawiciele lokalnych władz samorządowych, liczni goście i turyści.

Procesja Bożego Ciała w Łowiczu (for. Piotr Kosiorek)

Jedną z najważniejszych imprez corocznie odbywających się w Łowiczu jest Książackie Jadło – Festiwal Dobrej Żywności. Impreza odbywa się na trójkątnym Nowym Rynku i bardzo licznie przyciąga zarówno mieszkańców miasta, jak też wielu turystów. Podczas Łowickiego Jadła organizowany jest konkurs na ugotowanie jednej potrawy, w którym bierze udział wiele kół gospodyń z okolicznych miejscowości. Prowadzone są warsztaty ludowe rękodzieła i rzemiosła łowickiego: garncarstwo, rzeźbiarstwo, koronkarstwo, wikliniarstwo, plastyka obrzędowa, hafciarstwo.

Miasto Łowicz wnioskiem z dnia 1 września 2021 r. wystąpiło do Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wydanie pozwolenia na podejmowanie innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, w parku przy Baszcie w zespole pałacowym gen. Klickiego w Łowiczu, przy ul. Basztowej 2, ul. Gen. Stanisława Klickiego 1, wpisanego do rejestru zabytków nieruchomych województwa łódzkiego pod nr rej.: 471 (decyzja z dnia 16.09.1978 r.). Inne działania przy zabytku mają polegać na realizacji zadania polegającego na upamiętnieniu sylwetki artysty malarza Zdzisława Pągowskiego w formie metalowej sztalugi z tablicą biograficzną w Parku przy Baszcie w zespole pałacowym gen. Klickiego przy ul. Basztowej 2, ul. Gen. Stanisława Klickiego 1, działka oznaczona numerem ewidencyjnym 2920, w południowo – zachodnim narożniku Parku. Łódzki

Wojewódzki Konserwator Zabytków, w dniu 27 października 2021 r. udzielił pozwolenia Gminie Miastu Łowicz na podejmowanie innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków polegających na ustawieniu metalowej sztalugi z tablicą biograficzną upamiętniającą sylwetkę artysty malarza p. Zdzisława Pągowskiego, na terenie parku im. Generała Klickiego w Łowiczu. Ważność pozwolenia określono do dnia 30 listopada 2022 r. W listopadzie 2021r., na sesji Rady Miejskiej w Łowiczu został uroczyście wręczony honorowy tytuł Zasłużony dla Miasta Łowicza dla śp. Zdzisława Pągowskiego. Metalową sztalugę z tablicą biograficzną w Parku przy Baszcie w zespole pałacowym gen. Klickiego przy ul. Basztowej 2 obrazuje poniższe zdjęcie.

Metalowa sztaluga z tablicą biograficzną w Parku przy Baszcie w zespole pałacowym gen. Klickiego przy ul. Basztowej 2 (fot. Piotr Kosiorek)

W ramach projektu „Przewodnik czeka – poznaj Łowicz z przewodnikiem” PTTK Oddział w Łowiczu przy współpracy z Urzędem Miejskim w Łowiczu organizuje corocznie bezpłatne spacery po mieście. Spacerzy skierowane są do mieszkańców miasta i turystów odwiedzających Łowicz. W 2020 r. Miasto Łowicz na zadanie „Dyżury licencjonowanych

przewodników turystycznych” dla turystów służące upowszechnianiu walorów turystycznych Miasta Łowicza w kraju i regionie przeznaczyło po 5 000,00 zł.

Zadanie polegało na prowadzeniu dyżurów dla turystów przez łowickich przewodników w ramach upowszechniania wiedzy z zakresu dziedzictwa kulturowego oraz zapoznania z zabytkami kultury i historią miasta. Podstawowym celem dyżurów przewodnickich było poszerzenie oferty turystycznej dla grup turystycznych i turystów indywidualnych oraz zwiększenie liczby turystów odwiedzających miasto i przekazanie wiedzy na temat zabytków i dorobku kulturalnego miasta. W okresie od 5 lipca do 20 września 2020 r. odbyło się 11 spacerów, prowadzonych przez 6 przewodników, a w 2021 r. 13 spacerów prowadzonych przez 8 przewodników. Tematyka spacerów była bardzo różnorodna, a tematy to m. in.: „Łowicz, jak to się zaczęło, czyli początki naszej historii”, „Szlakiem Bernardynów Łowickich”, „Mariawici w Łowiczu”, „Tajemnice ulicy Zduńskiej”, „Łowicz na przestrzeni wieków widziany oczami współczesnych”.

W 2020 r. PTTK Oddział w Łowiczu przy współpracy z Urzędem Miejskim zrealizował zadanie pn. „Pieszko i na rowerze po Ziemi Łowickiej”. W związku z pandemią Covid-19 zadania nie udało się zrealizować w całości. Odbyły się dwie z czterech planowanych imprez, rajdy pieszo – rowerowe do miejsc związanych z II wojną światową. Rajd „Szlakiem 10 Pułku Piechoty” oraz rajd „Szlakiem Cichociemnych Żołnierzy Armii Krajowej”. Trwałym rezultatem zadania było pogłębianie wiedzy o Ziemi Łowickiej, odnajdywanie śladów historii w terenie połączone z aktywnym sposobem spędzania wolnego czasu, promocja zdrowego stylu życia oraz integracja społeczna i wielopokoleniowa poprzez uprawianie turystyki. Miasto Łowicz na zadanie przeznaczyło 15 000,00 zł.

W 2020 r. PTTK Oddział w Łowiczu przy współpracy z Urzędem Miejskim zrealizował zadanie pn. „Kajakiem po Bzurze z PTTK”. Łącznie zorganizowano 7 imprez: 3 imprezy kajakowe „Wakacje z tratwą na Fali cz. 1., cz.2, cz.3., w której wzięło udział łącznie 137 osób oraz cztery spływy kajakowe: IX „Spływ Szlakiem Dwóch Zamków”, IV Spływ „Baby w kajaku”, I Spływ Nocny, VI Spływ „Z Soboty w sobotę”. Imprezy dały możliwość promowania zdrowego stylu życia poprzez aktywne formy spędzania wolnego czasu. Miasto Łowicz na zadanie przeznaczyło 15 000,00 zł.

W 2021 r. PTTK Oddział w Łowiczu przy współpracy z Urzędem Miejskim zrealizował zadanie pn. „Pieszko, na rowerze, kajakiem z PTTK”. Z zakresu turystyki kajakowej zorganizowane zostały: 2 imprezy kajakowe „Wakacje z tratwą na Fali”, w której wzięło udział łącznie 86 osób oraz cztery spływy kajakowe: X „Spływ Szlakiem Dwóch Zamków”

(42 osoby), V Spływ „Baby w kajaku” (34 osoby), II Spływ Nocny (16 osób), VIII Spływ „Z Soboty w sobotę” (33 osoby). Z zakresu turystyki pieszej zorganizowane zostały 4 imprezy: II Rajd Szlakiem Jana Wegnera (26 osób), VII Łowicki Rajd Nocny w poszukiwaniu kwiatu paproci (121 osób), Rajd Szlakiem Wielkiej Wojny (45 osób). Z zakresu turystyki rowerowej 1 impreza: Rajd rowerowy w 100 rocznicę przybycia 10 PP do Łowicza (72 osoby). Z zakresu turystyki pieszo – rowerowej 2 imprezy: XVIII Rajd Szlakiem Bojowym 10 PP (126 osób), XVI Rajd Szlakiem Cichociemnych Żołnierzy AK (131 osób). Miasto Łowicz na zadanie przeznaczyło 30 000,00 zł.

W 2020 r. Mazowiecka Fundacja Społeczno – Kulturalna zrealizowała zadanie pn. „Cykl wystaw i wydarzeń towarzyszących w Roku Jubileuszu 30-lecia idei Galeria Browarna oraz 20-lecia oficjalnego otwarcia działalności w odrestaurowanych przestrzeniach d. kościoła ewangelickiego w Łowiczu”. Z uwagi na uwarunkowania stanu pandemii Covid-19 przedsięwzięcie planowane na 6-26 kwietnia zostało zrealizowane w dniach 6-26 czerwca 2020 r. w Galerii Browarna. Szczególnie uroczysty i tłumny charakter miało 11 czerwca w czasie obchodów Święta Bożego Ciała w Łowiczu. W ramach zadania odbyły się następujące wystawy: Wystawa malarstwa Roberta Bubla, Wystawa malarstwa Ireneusza Bęca, Wielka Jubileuszowa Wystawa w 30-lecie istnienia Galerii Browarna. Miasto Łowicz na zadanie przeznaczyło 35 000,00 zł.

W 2021 r. Mazowiecka Fundacja Społeczno – Kulturalna zrealizowała zadanie pn. „Cykl wystaw i wydarzeń kulturalnych organizowanych w Galerii Browarna w Łowiczu”. W ramach zadania odbyło się 6 wystaw: Wystawa jubileuszu 30-lecia Galerii Browarna – prolongowana i przearanżowana, wystawa publikacji o sztuce wszystkich okresów (malarstwo, rzeźba, architektura, rzemiosło artystyczne) oraz specjalistycznych wydawnictw o najnowszym projektowaniu książek i czasopism pn. „czas wymierania książek znów je pisać trzeba. Dla nikogo, z nawyku co millenia trwa”, wystawa malarstwa prof. Jacka Sempolińskiego (1927-2012) pn. „Od Studium do Eksperymentu”, wystawa haftu politycznego Białorusinki Rufiny Bazlovej pn. „Nici z Demokracji”, indywidualna wystawa malarstwa Andrzeja Bembenka pn. „Stillness”, wystawa klocków architektonicznych dla dzieci Stanisława Noakowskiego z 1921 r. malarstwa Roberta Bubla, Wystawa malarstwa Ireneusza Bęca, Wielka Jubileuszowa Wystawa w 30-lecie istnienia Galerii Browarna. Miasto Łowicz na zadanie przeznaczyło 30 000,00 zł.

W 2020 r. i 2021 r. Towarzystwo Dom Ludowy zrealizowało zadanie w zakresie wspierania zespołów podtrzymujących tradycje regionu łowickiego pn.: „Pieśnią, tańcem,

słowem – upowszechnianie kultury ludowej Księżaków” podczas obchodów Bożego Ciała w Łowiczu. Celem projektu była popularyzacja i ukazywanie piękna w prostocie kultury ludowej księżackiej, nie stylizowanej, nie „ulepszonej”. Stanowiącej dziedzictwo świadczące o naszej tożsamości regionalnej, ale i narodowej. Miasto Łowicz w 2020 r. na zadanie przeznaczyło 12 000,00 zł (z czego wykorzystano 6 974,00 zł), w 2021 r. przeznaczono 12 716,20 zł.

W 2020 r. Miasto Łowicz zorganizowało konkurs „Łowicka Procesja Bożego Ciała w Obiektywie”, a corocznie organizuje konkurs dla mieszkańców na „Łowicką Szopkę Bożonarodzeniową”.

W 2021 r. Miasto Łowicz zorganizowało wystawę „Znani Łowiczanie w Polsce i świecie”. Wystawa umieszczona była na Starym Rynku i przedstawiała 20 tablic znanych Łowiczan i osób odwiedzających miasto. Na rozstawionych wzdłuż ogrodzenia planszach przedstawione są biogramy znanych ludzi na przestrzeni lat związanych z Łowiczem. To osoby doskonale znane z kart polskiej i powszechnej historii, jak i z pierwszych stron gazet. Wśród nich mieszkańcy Łowicza i ziemi łowickiej, jak i osoby związane z historią miasta. Emitowana była także na stronach Urzędu Miejskiego. Koszt wyniósł 3 280 zł netto.

Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze w Łowiczu corocznie przeprowadza „Kwestę na rzecz ratowania zabytkowych grobów”. W 2020 r. z uwagi na pandemię Covid – 19 kwesta nie została przeprowadzona. Natomiast w 2021 r. udało się zebrać 24 367,77 zł.

W 2020 r. zakończono remont nagrobka p. pułkownika Jana Mioduszeńskiego, żołnierza 10 Pułku Piechoty, poległego w pierwszych dniach września 1939 r. pod Łowiczem, znajdującego się na Cmentarzu Katedralnym. Nagrobek z piaskowca wymagał oczyszczenia i ponownego ustawienia na trwalszym fundamencie. Odtworzono również mało czytelne napisy na nagrobku.

Drugim odnowionym nagrobkiem był nagrobek Ferdynanda Wilhelma Eichhorna inżyniera i budowniczego Powiatu Łowickiego, społecznika i członka Ochotniczej Straży Ogniowej w Łowiczu, znajdujący się na cmentarzu ewangelicko-augsburskim. Był on pierwszym nagrobkiem remontowanym na tym cmentarzu w czasie dziesięcioletniej historii, organizowania zbiórki. Na obelisku nagrobka odtworzone zostało zdjęcie Ferdynanda Wilhelma Eichhorna, które zostało skradzione. Dzięki czemu jest on teraz kompletny.

Dzięki środkom podczas kwesty udało się doprowadzić do końca remont nagrobka Jana Konopackiego na Cmentarzu Katedralnym w Łowiczu. 24 października 2020 r. na grób powróciła skradziona, tablica upamiętniająca Bogdana Konopackiego, studenta Uniwersytetu

w Zurichu, zmarłego 23 marca 1896 roku w wieku 23 lat oraz Władysława Adama i Mieczysława zm. 1896 roku, pochowanych w grobowcu. W czasie remontu nagrobka, w Karcie Zabytków odnaleziono informację, że taka tablica tam się pierwotnie znajdowała.

W 2022 r. wyremontowano nagrobek Kazimierza Maurycego Drogoszewskiego, polskiego entomologa, profesora i nauczyciela przyrody w Gimnazjum w Łowiczu, lekarza weterynarii i Zasłużonego Nauce Polskiej na Cmentarzu Katedralnym. Nagrobek ten ma bardzo dużą wartość historyczną. Zaprojektowany został i wykonany przez znakomitego, artystę łowickiego Zdzisława Pagowskiego. Grób ten obecnie znajduje się pod opieką Koła Wychowanków I LO w Łowiczu, którego członkowie również wspierają kwestę. Zakres prac obejmował będzie m.in. wyrównanie podmurówki nagrobka, oczyszczenie i uzupełnienie braków we wszystkich elementach z piaskowca. Odtworzenie napisów na płycie, przywrócenie krzyża, furtki oraz konserwację wszystkich zachowanych, metalowych zdobień nagrobka.

Łowicki Ośrodek Kultury

W 2020 r. Łowicki Ośrodek Kultury w Łowiczu zorganizował oraz wspierał następujące konkursy, wystawy i warsztaty: „Z gwarą za pan brat! – działania promujące dialekt łowicki” – warsztaty dla dzieci i młodzieży; promocja i dystrybucja książki „Łowicz inside and outside” wydanej przez Urząd Miejski w Łowiczu; publiczna zbiórka starych fotografii do projektu wydania albumu o Łowickiej kulturze ludowej. W 2021 r. ŁOK zorganizował letnie warsztaty dla dzieci „Legendy Łowickie”.

Muzeum w Łowiczu

W 2020 r. dzięki dofinansowaniu ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu „Kultura w sieci” Muzeum zrealizowało projekt „Muzeum w Łowiczu wirtualnie”. Jego celem było udostępnienie ekspozycji stałych Muzeum w Łowiczu i Skansenu w Maurzycach poprzez narzędzia on-line oraz wzmocnienie aktywności placówki w środowisku cyfrowym. Dzięki skanom 3D wystaw stałych oraz filmom przewodnickim po ekspozycjach (wykonanych w technologii 360°/VR, także w wersji anglojęzycznej) widz może samodzielnie poznać historię i bogactwo zbiorów instytucji. Ważnym punktem projektu była internetowa relacja z przeprowadzonego w kaplicy barokowej koncertu pt. „Chopin w Łowiczu” w reżyserii Dariusza Jakubowskiego, z udziałem Katarzyny Thomas i Piotra Szafrąca. Z udostępnionych materiałów tylko w okresie rozliczeniowym projektu (od 25 września do 31 października 2020) skorzystały 6563 osoby. Wartość projektu wyniosła 21 510,32 zł (100% dofinansowania).

W 2021 r. Muzeum zrealizowało projekt „MODNE – ŁOWICKIE” działania artystyczne i użytkowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych”. Na zadanie złożyły się następujące działania:

- wykład online dla studentów Akademii Sztuk Pięknych im. Wł. Strzemińskiego w Łodzi pt. „Modne – Łowickie. Strój ludowy z regionu jako historyczne źródło inspiracji”,
- konkurs na projekt dziecięcej odzieży inspirowanej strojem łowickim dla studentów Akademii Sztuk Pięknych im. Wł. Strzemińskiego w Łodzi,
- wystawy pokonkursowe w: Akademickim Centrum Designu Akademii Sztuk Pięknych w Łodzi oraz w Muzeum w Łowiczu,
- opracowanie i druk publikacji dla dzieci „Skarby z malowanej skrzyni. Elementarz stroju łowickiego” z artystycznymi ilustracjami i fotografiami eksponatów ze zbiorów Muzeum w Łowiczu,
- warsztaty rękodzielnicze dla młodzieży i dorosłych prowadzone przez twórców ludowych połączone z wykładem o stroju łowickim i zwiedzaniem muzeum,
- warsztaty plastyczne dla dzieci dotyczące stroju z wykorzystaniem publikacji – elementarza stroju łowickiego, a także opracowanych tablic edukacyjnych, połączone ze zwiedzaniem muzeum,

Podsumowanie projektu w Muzeum połączone z prezentacją wystawy pokonkursowej i promocją przedmiotowej publikacji miało miejsce 19 grudnia 2021 r. i dofinansowane zostało ze środków MKDniS w ramach programu „Kultura ludowa i tradycyjna” w kwocie 24 998,77 zł oraz środków Powiatu Łowickiego w kwocie 6 250,00 zł.

W 2021 r. dzięki dofinansowaniu ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu w ramach programu Narodowego Centrum Kultury „EtnoPolska 2021”, Muzeum zrealizowało „Sobótki w Skansenie w Maurzycach”. W programie znalazły się warsztaty zielarskie, florystyczne, bibliużarskie, wikliniarskie, piekarnicze, występy zespołów ludowych i folklorystycznych. Otworzono również nową ekspozycję – Dom Zielarki. Liczba uczestników wyniosła 750 osób. Zadanie dofinansowano w kwocie: NCK – 25 993,51 zł, Powiat Łowicki – 3 850,99 zł.

W 2021 r. dzięki dofinansowaniu ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu w ramach programu Narodowego Centrum Kultury „Kultura – Interwencje 2021”, Muzeum zrealizowało „Święto Matki Boskiej Zielnej w Skansenie w Maurzycach”. Turyści tego dnia mogli wykonać własną wiązanekę, tzw. zielko i poświęcić

ją podczas tradycyjnego nabożeństwa, na warsztatach zdobyć wiedzę o pozyskiwaniu, przetwarzaniu i wykorzystywaniu ziół oraz płodów rolnych, poznać tradycje kulinarne regionu łowickiego, wziąć udział w grze terenowej z nagrodami, zobaczyć wystawę „Wśród łąk i pól. Motywy roślinne w wyciance łowickiej”. W wydarzeniu wzięło udział 950 osób. Zadanie dofinansowano w kwocie: NCK – 10 985,00 zł, Powiat Łowicki – 3 995,97 zł.

W 2021 r. Wykonano bieżące naprawy poszycia dachowego słomą na obiektach kubatorywych oraz wymianę strzechy na chałupie „Workowskiego”. Wykonano malowanie całej chałupy „Workowskiego” oraz ścian zewnętrznych „szkoły”. Wykonano również wymianę poszycia dachowego (strzechy) na chałupie ze Skowrody w skansenie w Maurzycach. Wartość inwestycji wyniosła 60 235,00 zł pokryta z dotacji Starostwa Powiatowego w Łowiczu.

– ***Wspieranie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć***

Przedszkola miejskie w latach 2020 – 2021 organizowały następujące zajęcia mające na celu wspieranie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego:

- Przedszkole nr 1 „Stokrotka” zorganizowało konkurs plastyczny „Zabytki w moim regionie” oraz zrealizowało projekt edukacyjny „Zabytki w moim regionie”,
- w Przedszkolu nr 5 z oddziałami integracyjnymi „Jaś i Małgosia” realizowany był program patriotyczny „Ziemia moja planeta”, w którym zawarte są zagadnienia dotyczące zabytków w okolicy przedszkola,
- w Przedszkolu Integracyjnym nr 6 „Pod świerkami” zorganizowano: wizyty przedszkolaków w Muzeum w Łowiczu (zwiedzanie działu etnograficznego, uczestnictwo w zajęciach o dawnych zwyczajach na polskiej wsi), wycieczki do Muzeum w Sromowie, wycieczki do garncarza w Bolimowie, spotkania dzieci z twórczynią ludową – wycinankarstwem, spacer po Łowiczu (oglądanie zabytków, pomników, architektury), zajęcia dydaktyczne z pokazywaniem eksponatów – dawnych sprzętów domowych ze wsi łowickiej, realizacja programów autorskich o tematyce folkloru ziemi łowickiej, realizacja uroczystości przedszkolnych z wykorzystaniem i ekspozycją strojów ludowych, tańców ludowych i przyśpiewek, program własny o zabytkach w dużych miastach polskich,
- w Przedszkolu nr 3 „Pszczółka Maja” tematyka związana z dziedzictwem kulturowym realizowana jest w ramach zajęć dydaktyczno – wychowawczych. Treści kształcenia

wynikają z podstawy programowej oraz z programów wychowania przedszkolnego zatwierdzonych przez dyrektora przedszkola, po zaopiniowaniu przez radę pedagogiczną.

W 2021 r. Koło Przewodników Terenowych im. Anieli Chmielińskiej, działające w strukturach Polskiego Towarzystwa Turystyczno - Krajoznawczego Oddział w Łowiczu zorganizowało kolejny spacer historyczny w ramach obchodów Dnia Dziecka. Członkowie Koła Przewodników im. Anieli Chmielińskiej w Łowiczu wcielili się w postacie z dziejów miasta”. Podczas spaceru była okazja do spotkania z: Panią Walewską, Napoleonem Bonaparte, Anielą Chmielińską, katem Michałkiem, Żydem Jankielem, Zakonnikiem i Czarownicą Wiedźminą. Spacer zakończył się wręczeniem pamiątkowego znaczka i pocztówki, słodkich niespodzianek dla dzieci oraz wspólnym zdjęciem. Wzięło w nim udział ok. 50 dzieci. Projekt zorganizowany został w ramach zadania publicznego współfinansowanego przez Urząd Miejski w Łowiczu.

W związku z przypadającą w 2020 r. setną rocznicą śmierci Romualda Oczykowskiego – wybitnego łowickiego działacza społecznego przełomu XIX i początku XX wieku, autora książki „Przechadzka po Łowiczu”, pierwszego przewodnika i źródła wiedzy o mieście, Miejska Biblioteka im. A. K. Cebrowskiego w Łowiczu zorganizowała konkurs literacko – fotograficzny dla dzieci i młodzieży „Moja Przechadzka po Łowiczu”. Z kolei Powiatowa Biblioteka Publiczna w Łowiczu zorganizowała konkurs dla młodzieży szkół ponadpodstawowych „Z Oczykowskim przez stulecie”.

Kierunek działań

Rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym

Zadania

- *Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów wpisanych do ewidencji zabytków*

Miasto Łowicz na bieżąco prowadzi monitoring i weryfikację obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Łowicza.

W związku wyrażeniem przez Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków zgody na rozbiórkę budynku położonego w Łowiczu przy ul. Mickiewicza 2 / ul. Żabiej 10 na działce oznaczonej geodezyjnie numerem 7041/3, obręb Bratkowice (postanowienie z dnia 4 lutego 2020 r. znak: WUOZ-ZRR.5181.16.2020.KK) zarządzeniem Burmistrza Miasta

Łowicza Nr 95/2020 z dnia 11 marca 2020 roku w sprawie wyłączenia karty adresowej zabytku nieruchomego z Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Łowicza – wyłączona została karta adresowa zabytku nieruchomego z Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Łowicza, określonego w załączniku Nr 1 do zarządzenia Nr 52/2013 Burmistrza Miasta Łowicza z dnia 12 lutego 2013 roku w sprawie założenia Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Łowicza, pozycja 47 tabeli wykazu obiektów zamieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Łowicza w następujący sposób:

Lp.	Obiekt/ obszar	Adres	Forma ochrony - Pomnik historii Wpis do rejestru zabytków
Łowicz			
ul. Mickiewicza			
47.	Dom	Mickiewicza 2 Żabia 10	

Kierunek działań

Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej

Zadania

- *Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego*

W okresie sprawozdawczym, tj. w latach 2020 – 2021, Miasto Łowicz nie brało udziału we wprowadzeniu zintegrowanego systemu informacji wizualnej obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego. Z informacji uzyskanych z Powiatu Łowickiego wynika, że również nie brał udziału we wprowadzeniu ww. systemu.

- *Tworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej*

W okresie sprawozdawczym, tj. w latach 2020 – 2021, Miasto Łowicz zamontowało znak Informacji Turystycznej ułatwiający dotarcie do miejskiego punktu IT. Z informacji uzyskanych z Powiatu Łowickiego wynika, że na terenie Miasta Łowicza nie prowadził działań w tworzeniu i modernizacji elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej.

5. Obiekty i obszary reprezentatywne na terenie miasta Łowicza

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2020 – 2030 zawiera listę obiektów i obszarów reprezentatywnych na terenie województwa łódzkiego, z których 7 znajduje się w Łowiczu. Są to wyselekcjonowane zbiory zabytków o szczególnym znaczeniu dla krajobrazu kulturowego i tożsamości regionu. Należą do nich:

- układ urbanistyczny, Stare Miasto; stan zachowania na 2020 r. – dobry; rekomendowane działania: kontynuacja rewaloryzacji/rewitalizacji,
- zespół klasztorny pobernardyński, ul. Stanisławskiego 31; stan zachowania na 2020 r. – średni -; rekomendowane działania: kompleksowa rewaloryzacja/rewitalizacja,
- ratusz, Stary Rynek 1; stan zachowania na 2020 r. – bardzo dobry; rekomendowane działania: bieżące prace utrzymaniowe,
- kolegiata (bazylika katedralna) Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja, Stary Rynek; stan zachowania na 2020 r. – bardzo dobry; rekomendowane działania: lokalne działania konserwatorsko – remontowe,
- kościół parafialny św. Ducha i św. Małgorzaty, ul. Długa 1; stan zachowania na 2020 r. – dobry +; rekomendowane działania: lokalne działania konserwatorsko – remontowe,
- kościół parafialny pijarów NPM i św. Wojciecha, ul. Pijarska 2; stan zachowania na 2020 r. – dobry; rekomendowane działania: kontynuacja rewaloryzacji/rewitalizacji;
- kościół filialny św. Leonarda i Małgorzaty, ul. Sienkiewicza 1; stan zachowania na 2020 r. – dobry +; rekomendowane działania: lokalne działania konserwatorsko – remontowe.

6. Środki finansowe uzyskane na realizację Programu

Z art. 71 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. z 2022 r. poz. 840 ze zm.) wynika, że w zakresie sprawowania opieki nad zabytkami osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna posiadająca tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego finansuje prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy tym zabytku. Ponadto sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki.

Zgodnie z art. 73 ww. ustawy podmioty będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające zabytek w trwałym zarządzie albo będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego na Listę Skarbów Dziedzictwa, mogą ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru albo prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa.

Z kolei zgodnie z art. 74 przedmiotowej ustawy dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez:

- 1) ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest ten minister;
- 2) wojewódzkiego konserwatora zabytków ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest wojewoda.

Dotacja na dofinansowanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa jest udzielana ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Zgodnie z art. 81 ww. ustawy w trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Źródłem finansowania w okresie sprawozdawczym zadań związanych z ochroną i opieką nad zabytkami były:

- środki własne Samorządu Miejskiego i Powiatowego oraz prywatnych właścicieli obiektów zabytkowych;
- środki Samorządu Województwa Łódzkiego;
- środki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego w ramach dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków województwa łódzkiego;
- środki Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – Państwowego Funduszu Celowego,
- środki Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

6. Podsumowanie

W okresie sprawozdawczym podejmowano szereg działań związanych z dbałością o zachowanie istniejących walorów zabytkowych oraz wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego w polityce rozwoju Miasta. Podjęto działania związane z zahamowaniem degradacji substancji zabytkowej, kształtowaniem atrakcyjnego wizerunku Łowicza oraz ze zwiększeniem atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.

Wskazano w jaki sposób kształtował się rozwój i promocja walorów turystycznych, z wykorzystaniem w tym celu obiektów zabytkowych, bogactwa przyrody oraz regionalnej tradycji. Przedstawiono wysoką aktywność instytucji kultury oraz wielu działań edukacyjnych w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego.

Cykliczność podejmowanych działań, z uwzględnieniem historii i tradycji Miasta Łowicz pozwoliło w miarę posiadanych sił i środków budżetowych na osiągnięcie zamierzonych efektów, w tym w szczególności zwiększenie świadomości społeczności lokalnej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Należy stwierdzić, że w latach 2020 - 2021, działania i zaangażowanie jakie podjęto w celu ochrony dziedzictwa kulturowego wpłynęły na postrzeganie zabytków jako materialnego zapisu historii, źródło regionalnej dumy oraz posłużyły za motyw do rozwoju miasta. Stworzono warunki dla realizacji ochrony zabytków, a prowadzone działania wpłynęły na wzrost zainteresowania nie tylko cennymi obiektami, ale także historią i kulturą regionu łowickiego. Zaczęto dostrzegać ważną rolę walorów krajobrazowych i turystycznych. W oparciu o zabytkowe obiekty i obszary zaczęto rozwijać funkcje turystyczne.

Miasto Łowicz jest regionem o wyjątkowym i bogatym dziedzictwie kulturowym. Obszar miasta Łowicza w zakresie walorów dziedzictwa kulturowego i tożsamości regionalnej posiada bardzo duży potencjał. Ma to związek z wysokimi walorami krajobrazu kulturowego, bogatą historią i istnieniem wielu cennych obiektów reprezentujących różne kultury. Niewątpliwie czynnikiem wyróżniającym miasto na tle innych są bogate tradycje regionu, folklor, uroczysta procesja Bożego Ciała, bardzo duża liczba obiektów zabytkowych, które są niezwykle cenne z punktu widzenia dorobku kulturowego kraju.

Wśród słabych stron Łowicza należy zwrócić uwagę na zły stan techniczny niektórych obiektów zabytkowych oraz niedostosowanie sposobu ich użytkowania do ich charakteru, a także niewystarczające środki finansowe w stosunku do potrzeb na ochronę i rewaloryzację obiektów i obszarów zabytkowych.

Miasto Łowicz stara się świadomie zarządzać zasobami dziedzictwa kulturowego i je skutecznie wykorzystywać, co w połączeniu z promocją przyczynia się do rozwoju miasta.